

**РОСЛИНИ-СИМВОЛИ У БОЛГАРСЬКІЙ НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ: БОЖУР
«ПІВОНІЯ», ЗДРАВЕЦ «ГЕРАНЬ», МАЩЕРКА «ЧЕБРЕЦЬ»,
ТРЕНДАФИЛ «ТРОЯНДА»**

У дослідженні простежено культурний символізм назв рослин у болгарському фольклорі. Зокрема, визначено етнічну специфіку назв півонії, герані, чебрецю і троянди.

Ключові слова: символ, етнокультурне значення, фольклор.

The study highlights the cultural symbolism of the names of plants in the Bulgarian folklore. In particular, it examines the ethnic specifics of names of the peony, geranium, thyme and rose.

Keywords: symbol and ethnocultural meaning, folklore.

У болгарському фольклорі активно функціонує найменування *божур* (півонія, *Paeonia L.*). Квітку червоної півонії – *ален божур* – дівчина дарувала хлопцеві, який їй сподобався. Цвітіння півонії означає початок літа, заручини. Квіти півонії прикрашають убрання нареченого й сватів. Це відображено в болгарських ліричних піснях: свати, мандруючи до нареченої, «*божур газят, божур се червее, вси сватове по китка набраха*» (півонію топчуть, півонія червоніє, всі свати зібрали собі по букетові). *Зачервял се като божур*, - кажуть про засоромлену людину. Півонія у болгарській етнокультурі сприймається як наділена цілющими й магічними властивостями. Так, у героїчному епосі соком півонії дівчина виліковує тяжко хворого брата – «*божур трие*» (розтирає півонію). Насіння півонії зашивають до дитячої шапки, аби вберегти малюка від зурочення.

Етнокультурне наповнення має також назва *зравец* (герань, *Geranium L.*), яке у системі болгарських флоронайменувань уособлює здоров'я, силу, початок весни, пробудження природи. У календарній поезії *зравец* – жива істота, яка промовляє до людей про свої переваги над васильками: «*Босилко е веднаж в годината, а тък азе – и зиме, и лете*» («Васильки [виростають] раз на рік, а я – і взимку, і влітку [росту]»). У болгарській етносимволіці герань є

символом парубочого залицяння: квітка рослини *зравец*, застромлена за вухо, свідчить про те, що дівчина на даний момент не має пари. Парубок, якому ця дівчина подобається, має попросити, щоб подарувала йому цю квітку. В одній із пісень свати, прийшовши до молодої, звертають її увагу на те, що олень їсть герань у неї на подвір'ї: «*Елен ти здравец пасе*». Проте наречена не журиться: «*Я съм го затой садила*» («Я для того його садила»).

Болгарська фітоназва *мащерка* (*Thymus L.*, чебрець) також відзначається етноспецифічністю. Однією з характерних ознак чебрецю, як відомо, є сильний приємний запах, що часто асоціюється з церковними пахощами. Через це простежується стійкий зв'язок із культом Богородиці, відображений і в апокрифічних оповідях про першу постелю Ісуса, яку Марія зробила з чебрецевого сіна. Пахощі чебрецю створюють яскраву метафору рідної домівки в літературній поезії, як, наприклад, пише Любомир Брутов: «*Пак се връщам в моя роден край и унесен гледам Бакаджика; пак на мащерка навред ухай, а животът – вечен извор блика*» (Я знову вертаюся до свого рідного краю й замріяно дивлюся на (гору) Бакаджик; знов скрізь пахне чебрецем, а життя б'є вічним джерелом). Чебрець є основою для традиційних болгарських чаїв, через те

мащерка тісно пов'язується з ритуалом чаювання. Підтвердженням цього є ідилічна картина, створена Станкою Пенчевою в поезії «Чай от мащерка»: «Ще дойдеш през една голяма зима, когато всички страсти са изстинали (...). Ще сложа, знаеца и мълчалива пред тебе чаша чай – от оня, дивия от мащерка, откъсната през юли...» (Ти прийдеш, коли настане довга зима, коли всі пристрасті охолонуть (...)) Мовчазна й віща, я поставлю перед тобою чашку чаю – того самого, дикого, з чебрецю, зірваного в липні). *Мащерка* – фітоназва, що може використовуватися й з іронічною метою у болгарських пареміях. *Вонеца риба мащерка иска* («Смердючій рибі потрібен чебрець»), - так кажуть про негарну жінку, яка намагається всіляко прикрасити себе вбранням чи косметикою.

Трендафил «троянда» виступає символом вроди – як дівочої, так і парубочої. «*Девойко, червен трендафил*», – так оспівує дівчину закоханий парубок.

Троянда у болгарській міфологічній картині світу сприймається як оберіг для закоханих: «*кога се двата любефме пот бел цървен трендафил*» (коли ми любилися під білими-червоними трояндами). *Трендафил* органічно вплітається до народної християнської культури: «*рисянска вера мириса, како на цървен трендафил*» («Християнська віра пахне, як червона троянда»). Також *трендафил* виростає після смерті персонажа: дето падат мойте бели бузи, там да никнат два гюля трендафел». «*Мома излезе дълга лозница, лудо излезе цървен трендафил*» («Дівчина стала довгою лозою, парубок став червоною трояндою»).

Етноспецифічне наповнення, на нашу думку, має й назва *каранфил* «гвоздика». *Каранфил* – незвичайна рослина, якої бракує в райському саду. Праведна людина, відійшовши після смерті на небеса, дарує гвоздику Богові, і той садить цю квітку в раю.

Дарина Мелашенко

Київський національний університет ім. Т. Шевченка (Київ)

КОНЦЕПТ «PUTINVERSTEHER» У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТИ «DIE ZEIT»)

Розглянуто лексикологічні особливості та специфіку вживання німецького слова-зрощення «Putinverstehер», подано контекст вживання слова у контексті статей газети «Die Zeit». Наведено визначення терміну «концепт» за Ю. Степановим та А. Вежбицькою. Увага акцентується на семантичних складових (визначальними для лінгвокультурного розуміння концепту є конотативні значення).

Ключові слова: *концепт, лінгвокультурознавство, лексикологія, семантика, зрощення, медіа.*

The article is devoted to the concept «Putinverstehер» in the German language (texts of political articles from the newspaper «Die Zeit» were chosen as material). Different definitions of the term «concept» are given (Stepanov, Wierzbicka) to reveal the conceptual nature of the notion. Lexical and semantical analysis of the substantive provide necessary characteristics of the concept. The connotations play the decisive role in defining the linguocultural features of the concept.

Keywords: *concept, linguocultural studies, politics, lexicology, semantics, synthetic compound, media.*

1. Вступ

З огляду на сучасне соціальнополітичне становище форматив «Putin-» набуває все більшого значення і

розповсюдження в світовому медіапросторі. Його популярність спостерігається на прикладі німецькомовних медіа, зокрема газетних